

БЮДЖЕТНИЙ МЕХАНІЗМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

© 2017 ГАВРИЛОВА Л. В.

УДК 336.512

Гаврилова Л. В. Бюджетний механізм соціально-економічного розвитку країни

Метою статті є дослідження взаємозв'язків між ефективністю бюджетної політики та соціально-економічним розвитком країни, оцінка здійснення видатків Зведеного бюджету України на фінансування певних програм суспільного розвитку. Виявлено, що економічного зростання можна досягнути за рахунок розвитку як реального сектора економіки, так і бюджетної підтримки проектів у сфері охорони здоров'я, освіти та культури. Важливим критерієм успішності бюджетної політики також є рівень доступності суспільних послуг, що сприяють продуктивній економічній діяльності. Системним інструментом реалізації бюджетної політики є програмно-цільовий метод, який надає змогу оцінювати досягнення конкретних результатів на всіх стадіях бюджетного процесу. Його основою становлять бюджетні програми, які є комплексом взаємопов'язаних завдань і заходів, спрямованих на розв'язання найважливіших проблем розвитку держави, окремих галузей економіки та адміністративно-територіальних одиниць.

Ключові слова: бюджет, бюджетна політика, видатки бюджету, бюджетний механізм, соціально-економічний розвиток країни.

Табл.: 2. **Бібл.:** 12.

Гаврилова Лідія Володимирівна – аспірантка кафедри фінансів, Київський національний торговельно-економічний університет (вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна)

УДК 336.512

UDC 336.512

Гаврилова Л. В. Бюджетный механизм социально-экономического развития страны

Целью статьи является исследование взаимосвязей между эффективностью бюджетной политики и социально-экономическим развитием страны, оценка осуществления расходов Сводного бюджета Украины на финансирование определенных программ общественного развития. Выявлено, что экономический рост возможен за счет развития как реального сектора экономики, так и бюджетной поддержки проектов в сфере здравоохранения, образования и культуры. Важным критерием успешности бюджетной политики также является уровень доступности общественных услуг, способствующих продуктивной экономической деятельности. Системным инструментом реализации бюджетной политики является программно-целевой метод, который дает возможность оценивать достижения конкретных результатов на всех стадиях бюджетного процесса. Его основу составляют бюджетные программы, представляющие собой комплекс взаимосвязанных задач и мероприятий, направленных на решение важнейших проблем развития государства, отдельных отраслей экономики и административно-территориальных единиц.

Ключевые слова: бюджет, бюджетная политика, расходы бюджета, бюджетный механизм, социально-экономическое развитие страны.

Табл.: 2. **Библ.:** 12.

Гаврилова Лидия Владимировна – аспирантка кафедры финансов, Киевский национальный торговельно-экономический университет (ул. Киото, 19, Киев, 02156, Украина)

Gavrilova L. V. The Budget Mechanism for the Socio-Economic Development of Country

The article is aimed at studying the relationships between the efficiency of the budget policy and the socio-economic development of country, assessment of the implementation of expenditures of the consolidated budget of Ukraine for financing certain programs of social development. It has been found that economic growth is possible due to the development of both the real sector of the economy and the budgetary support of projects in the sphere of health, education and culture. An important criterion for the success of the budget policy is also the level of accessibility of the public services contributing to the productive economic activity. A systemic instrument for implementation of budget policy is the program-target method, which allows to assess achievements of concrete results at all stages of budget process. It is based on the budget programs, which represent a complex of interrelated tasks and activities aimed at solving the most important problems of development of the State, individual branches of economy, and administrative-territorial units.

Keywords: budget, budget policy, budget expenditure, budget mechanism, socio-economic development of country.

Tbl.: 2. **Bibl.:** 12.

Gavrilova Lidia V. – Postgraduate Student, Department of Finance, Kyiv National University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

Бюджетна політика справляє суттєвий вплив на створення відповідних умов для дієвої структурної перебудови економіки з урахуванням ендогенних чинників економічного зростання, соціально-економічного розвитку, розроблення та впровадження наукоємних, конкурентоспроможних технологій. Оптимізація рівня державних видатків є доволі складним завданням для всіх країн світу. Досліджують бюджетний механізм соціально-економічного розвитку країни вітчизняні науковці Чугунов І. [1–3], Запатріна І. [4], Максютя А. [5], Луніна І. [6], Козарезенко Л. [7; 8], Тарангул Л. [12], але дискусія щодо оптимального рівня соціальної складової видатків бюджету та механізмів забезпечення економічного зростання триває протягом тривалого періоду часу, адже соціально-економічний розвиток суттєво залежить від політики бюджетних видатків, обсяг яких впливає на величину сукупного попиту.

У сучасній економіці основними функціями бюджету є формування фінансових ресурсів на потреби держави та суспільства, їх перерозподіл за адміністративно-територіальним, міжгалузевим, відомчим, соціальним фактором, регулювання соціально-економічних процесів, функція соціального захисту, стимулювання підприємницької діяльності, забезпечення фінансового контролю за доходами та видатками бюджету. Планувати найбільш доцільно бюджетні програми та суспільні послуги, які здатні забезпечувати економічний розвиток у перспективі, використання системи відповідних показників оцінки бюджетної результативності, дотримання принципу прозорості та підзвітності органів державного управління громадськості [1].

Попри різні позиції з приводу рівня видатків соціального спрямування, не викликає сумнівів те, що високий рівень соціального забезпечення населення не-

можливий у бідній країні, тому єдиною передумовою його підвищення є реалізація стратегії прискореного зростання, а спрямованість державної політики на реалізацію стратегії прискореного економічного зростання не виключає збереження наявного рівня соціальної підтримки і навіть його збільшення за умов оптимізації структури соціальних видатків щодо забезпечення їх пріоритетного спрямування на розвиток людини. На сучасному етапі пріоритети у здійсненні видатків бюджету на забезпечення суспільних благ і послуг набувають підвищеної актуальності. Подолання наслідків фінансово-економічної рецесії, необхідність досягнення високих соціальних стандартів і норм суспільного життя потребують відповідного рівня фінансового забезпечення [7].

Оптимальні обсяги та структура державних видатків є одним із потужних важелів подолання економічної рецесії. Підвищення ефективності бюджетного регулювання повинно здійснюватися шляхом забезпечення адаптивного інституційного регулювання, відкритості виконання бюджетного процесу, дотримання принципів фіскальної справедливості та відповідальності, що створить умови не лише для збалансування бюджетних видатків, а й стимулює для стабільної позитивної соціально-економічної динаміки [5].

У бюджетній політиці відображаються суспільні інтереси, і завдяки їй, за допомогою фінансово-бюджетних інструментів регулювання економічних і соціальних процесів, реалізуються функції й завдання держави. Система бюджетного регулювання є вагомим інструментом розвитку суспільства і здатна впливати на активізацію інвестиційної діяльності, розвиток виробництва та являє собою дієвий механізм, завдяки якому держава справляє відповідний вплив на економічне зростання. Бюджетна політика, що реалізується через систему бюджетних механізмів, повинна забезпечувати бюджетну рівновагу й ефективний вплив на соціально-економічні процеси. Механізм формування обсягу та структури доходів і видатків бюджету є важливою складовою бюджетного регулювання задля забезпечення всебічного розвитку суспільства [3].

З огляду на зазначене, основними завданнями бюджетної політики в умовах нестабільності зовнішнього середовища є:

- ✦ збільшення бюджетних інвестицій у розвиток інфраструктури та започаткування створення в країні інститутів розвитку з участю держави, таких як банки розвитку, інвестиційні фонди;
- ✦ переорієнтація видатків бюджету на надання державної підтримки галузям, які можуть у середньостроковій перспективі забезпечити суттєве підвищення наукоємного рівня виробництва, продуктивності праці та конкурентні переваги на світових ринках;
- ✦ інвентаризація й оцінювання ефективності цільових програм усіх рівнів, що фінансуються за участю бюджету та уточнення пріоритетів державних інвестицій.

Зазначене має забезпечити збільшення державних видатків інвестиційного спрямування та раціоналізацію

поточних видатків бюджету. Державні інвестиції позитивно впливатимуть на економічний розвиток, оскільки, по-перше, вони є складовою сукупного попиту, по-друге, через підвищення ефективності виробництва такі інвестиції позначаються на рівні сукупної пропозиції [9].

Важливим завданням бюджетної політики країни є забезпечення збалансованого розвитку суспільних інститутів з метою проведення структурних змін фінансового забезпечення галузей освіти, науки, охорони здоров'я та соціального захисту населення. Видатки державного і місцевих бюджетів на соціально-економічний розвиток включають кошти, що спрямовуються на фінансування освіти та науки, охорони здоров'я, соціального захисту та соціального забезпечення [10]. Динаміку видатків місцевих, державного та зведеного бюджету за функціональною класифікацією наведено в *табл. 1*.

Як свідчать дані *табл. 1*, середні значення питомої ваги видатків зведеного бюджету на фінансування зазначених галузей у валовому внутрішньому продукті за період 2001–2016 рр. становить 17,71%, у тому числі в розрізі періодів 2001–2005 рр. – 15,08%, 2006–2010 рр. – 18,60%, 2011–2016 рр. – 19,46%.

Протягом 2010–2016 рр. фактичне виконання завдань із фінансування видатків, пов'язаних із соціально-економічним розвитком і соціальним захистом, відрізнялося від планових показників. У 2010 р. найбільше фінансувалися видатки із соціального захисту та соціального забезпечення – 104,5 млрд грн при плані 106,9 млрд грн, тобто 97,7% від передбаченого показника. Сфера охорони здоров'я протягом 2010 р. отримала 100,3% коштів від запланованого обсягу, сфера освіти – 97,0%, охорони навколишнього середовища – 39,6%, духовний та фізичний розвиток – 96,5% (*табл. 2*).

У 2016 р. ситуація з виконанням планових завдань несуттєво відрізнялася порівняно з попередніми періодами. Фактичний рівень фінансування соціального захисту та соціального забезпечення населення становив 99,4%, охорони навколишнього середовища – 77,0%, освіти – 92,3%, охорони здоров'я – 95,7%, духовного і фізичного розвитку – 94,5%. Варто зазначити, що в цілому, за період 2011–2016 рр. бюджетні видатки на соціально-економічний розвиток суттєво зросли в абсолютному значенні. За даний період видатки на освіту збільшилися на 34,4 млрд грн, охорону здоров'я – на 26,3 млрд грн, соціальний захист і соціальне забезпечення – на 71,8 млрд грн, духовний та фізичний розвиток – на 4,7 млрд грн, охорону навколишнього природного середовища – на 2,7 млрд грн, що у відносному значенні становить 30,1%, 27%, 40,7%, 29%, 48,1% відповідно.

Реалізація бюджетних програм у соціальній сфері потребує постійного моніторингу. Дієвий державний фінансовий контроль сприяє оптимальному розподілу фінансових ресурсів та підвищує ефективність програм, спрямованих на забезпечення соціального захисту громадян.

Програмно-цільовий метод планування видатків є ефективним інструментом регулювання суспільного розвитку. Обґрунтовано доцільність використання

Таблиця 1

Видатки бюджету на фінансування програм соціально-економічного розвитку, %

Рік	Питома вага видатків бюджету на соціально-економічний розвиток у ВВП			Питома вага видатків бюджету на соціально-економічний розвиток в загальній сумі видатків бюджету		
	Зведений бюджет	Державний бюджет	Місцеві бюджети	Зведений бюджет	Державний бюджет	Місцеві бюджети
2001	13,69	5,79	7,90	50,35	36,52	73,14
2002	14,37	6,13	8,24	53,81	38,97	75,05
2003	14,08	5,57	8,51	49,66	33,57	72,40
2004	14,49	6,66	7,83	48,76	36,05	69,63
2005	18,67	10,23	8,44	58,03	50,26	71,46
2001–2005	15,08	6,88	8,18	52,12	39,08	72,40
2006	17,47	8,56	8,91	54,17	45,16	67,00
2007	16,61	7,03	9,58	52,62	39,11	71,41
2008	17,81	8,41	9,40	54,11	43,71	70,07
2009	19,95	9,09	10,86	58,74	46,03	77,97
2010	21,16	9,87	11,29	60,44	47,33	80,40
2006–2010	18,60	8,59	10,01	56,02	44,27	73,37
2011	18,49	7,76	10,73	57,11	42,33	78,33
2012	20,22	8,28	11,94	57,51	43,08	76,15
2013	21,46	9,10	12,36	61,71	46,02	82,39
2014	18,85	7,65	11,20	56,44	39,99	78,50
2015	18,26	7,34	10,92	53,18	36,07	78,06
2016	18,02	7,11	10,23	51,26	34,98	77,36
2011–2016	19,46	8,03	11,43	57,19	41,50	78,69

Джерело: складено автором за [11].

Таблиця 2

Оцінка фінансування окремих видатків зведеного бюджету України за функціональною класифікацією, % виконання плану

Статті видатків	Рік									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Охорона навколишнього природного середовища	87,8	88,3	80,4	39,6	61,2	51,4	55,4	68,4	87,2	77,0
Охорона здоров'я	101	97,9	98,8	100	99,6	97,4	91,5	93,8	90,6	95,7
Духовний та фізичний розвиток	100	96	94,7	96,5	94,7	90,1	92,7	89,1	86,8	94,5
Освіта	98,4	97,5	95,9	97	97,2	97	92	89,1	89,3	92,3
Соціальний захист і соціальне забезпечення	94,4	96	94,9	97,7	98,5	97,4	99,1	92,2	99,3	99,4

Джерело: складено автором за [11].

інституційного підходу щодо розкриття економічної сутності та ролі програмно-цільового методу в системі бюджетного регулювання.

Використовуючи даний метод бюджетного планування, державні фінансові інститути здійснюють формування показників бюджету на довго- і середньостроковий період з метою досягнення цілей, визначених відповідно до стратегічних пріоритетів економічного та соціального розвитку країни. Зазначений підхід до планування бю-

джету сприятиме реалізації сукупності заходів, спрямованих на підвищення ефективності та результативності бюджетних асигнувань, забезпечує достатній рівень прозорості прийняття рішень у сфері державного фінансового регулювання. Подальше впровадження програмно-цільового методу у бюджетний процес надасть можливість визначити результативність діяльності головного розпорядника бюджетних коштів щодо розвитку відповідної галузі соціальної сфери та економіки.

Ефективність управління видатками державного бюджету певною мірою залежить від якісного рівня розробки та кількості бюджетних і державних цільових програм. З часу інтеграції програмно-цільового методу в бюджетний процес їх кількість зростала щороку, що обумовило потребу збільшення частки перерозподілу валового внутрішнього продукту через бюджетну систему. Важливим є посилення рівня якості розробки та реалізації державних цільових програм, що надасть змогу підвищити бюджетну результативність та дієвість впливу інституційних бюджетних механізмів на розвиток галузей економіки. Необхідне подальше проведення оптимізації головних розпорядників коштів та кількості бюджетних програм з метою недопущення планування та виконання програм, які не відносяться до основних функцій та завдань головного розпорядника коштів.

Удосконалення системи планування видатків державного бюджету, посилення його стимулюючого впливу на економіку потребує обґрунтування пріоритетних напрямів розвитку програмно-цільового методу. Запропоновано здійснювати планування та виконання видаткової частини бюджету відповідно до розробленої структурно-функціональної моделі, яка ґрунтується на інтеграції цілей соціально-економічного розвитку країни на довго- та середньострокову перспективу у процес формування видатків бюджету та забезпечує підвищення взаємозв'язку бюджетного планування із результатами виконання програм, що сприятиме посиленню дієвості бюджетної політики.

Важливого значення набуває розвиток підходів формування бюджетного запиту та паспорту бюджетної програми в частині встановлення взаємозв'язку між стратегічними цілями головного розпорядника коштів та завданнями, напрямами діяльності, результативними показниками, що сприятиме поглибленню взаємозв'язку між стратегічним і бюджетним плануванням. Результативні показники бюджетних програм є вагомим інструментом управління бюджетними видатками. Обґрунтовано необхідність запровадження результативного показника ефекту, який дозволить здійснити комплексну оцінку виконання бюджетної програми у середньо- та довгостроковому періодах в певній галузі економіки та соціальної сфері. Запропоновано напрями вдосконалення підходів до формування переліку результативних показників відповідно до вимог програмно-цільового методу, методологію розробки показників бюджетних програм, що ґрунтується на визначенні кінцевих результатів, соціально-економічного ефекту на основі стратегічної мети, завдань, напрямів діяльності головного розпорядника бюджетних коштів [2].

У сучасних умовах розвитку доцільним є посилення ступеня взаємозгодженості результатів діяльності головного розпорядника коштів із бюджетним плануванням. Застосування в бюджетному процесі даних щодо результативності програм, як дієвого інструменту підвищення ефективності бюджетної політики, сприятиме переходу до фінансування за принципом якісного виконання бюджетними установами завдань відповідно до пріоритетів розвитку галузі. Необхідним є здійснення моніторингу реалізації бюджетних програм з метою визначення стану

її виконання, відповідних заходів, спрямованих на підвищення рівня ефективності програм на основі проведення моніторингу виконання бюджетних програм.

Встановлення критеріїв оцінки результативності використання бюджетних коштів, ефективності впровадження програми набуває особливої актуальності в умовах необхідності проведення оптимізації видаткової частини бюджету. Методологічні засади оцінювання рівня ефективності бюджетної програми повинні ґрунтуватися на застосуванні системи критеріїв визначення соціально-економічної результативності, ефективності використання бюджетних коштів, які доцільно здійснювати на етапі планування та за результатами реалізації програми, що забезпечить розвиток інституційного середовища механізму прийняття рішень щодо виконання програми у наступному бюджетному періоді та визначення відповідного обсягу бюджетних призначень [3].

Подальше вдосконалення системи бюджетного планування потребує розвитку інституційних засад бюджетного процесу. Розвинуто підходи щодо посилення взаємозв'язку перспективного планування видаткової частини державного бюджету з пріоритетними напрямами соціально-економічного розвитку країни, що створить належні умови для забезпечення економічного зростання. Доцільним є розширення інформації в бюджетній програмі щодо стратегічних цілей, досягнення яких покладено на головного розпорядника бюджетних коштів. Обґрунтовано положення щодо встановлення граничних обсягів видатків бюджету для реалізації програми на плановий та наступні за плановим два бюджетні періоди. Важливим є запровадження у процес бюджетного планування механізму розробки щорічних доповідей головними розпорядниками бюджетних коштів про досягнуті результати, здійснення їх оцінки.

Сучасна бюджетна політика країни повинна мати такі якості, як узгодженість та координація. Цього потребує інституціональне середовище, в якому реалізується державна соціальна політика згідно з ухваленими програмами соціально-економічного розвитку. Фінансові ресурси, які розподіляються, повинні узгоджуватися з очікуваними показниками економічного розвитку, демографічними тенденціями та рівнем доходів і видатків населення. При цьому соціальна сфера повинна відігравати роль стабілізатора для системи державних фінансів за рахунок формування оптимального обсягу видатків бюджету в рамках затверджених соціальних норм і стандартів та підтримки соціально-економічного розвитку країни.

У систему бюджетного планування необхідно запровадити складання щорічних доповідей про основні напрями та результати діяльності головного розпорядника бюджетних коштів. Здійснення бюджетної програми з метою досягнення визначеної мети має поєднувати якісне державне управління та ефективне використання бюджетних видатків. Запровадження системи стратегічного планування на рівні головного розпорядника бюджетних коштів, бюджетних установ дозволить під-

вищити ефективність функціонування системи управління державними фінансами, покращити якість надання державних послуг населенню.

Бюджет є дієвим адаптивним інструментом впливу на динаміку соціально-економічних процесів, що виконує відтворювальну, регулюючу, стимулюючу, соціальну функції, які визначають його економічну сутність та призначення. Від виваженості та своєчасності прийняття рішень у сфері бюджетних відносин залежить реалізація структурних перетворень економіки, макроекономічна стабільність в країні. Доцільним є підвищення якісного рівня інституційних засад формування бюджету, фінансової результативності, розвитку інституту оцінки ефективності бюджетних видатків, моніторингу державних закупівель, державного фінансового контролю.

Важливого значення набуває питання подальшого впровадження середньострокового бюджетного планування, яке має забезпечувати відповідність бюджетної політики та стратегічних завдань суспільного розвитку, достатній рівень адаптивності в умовах трансформаційних економічних перетворень. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Chugunov, I., Makogon, V.** Budget policy under economic transformation. *Економічний часопис-XXI*. 2016. № 158 (3-4(2)). С. 66–69. URL: <http://soskin.info/en/ea/2016/158-3-4-2/Economic-Annals-contents-V158-15>
2. **Чугунов І. Я., Пасічний М. Д.** Фінансова політика України в умовах глобалізації економіки. *Вісник КНТЕУ*. 2016. № 5. С. 5–18.
3. **Павелко А. В., Чугунов І. Я.** Бюджетна політика економічного розвитку. *Вісник КНТЕУ*. 2015. № 2. С. 64–73.
4. **Запатріна І. В.** Бюджетне регулювання економічного зростання: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.08. Київ: НДФІ, 2008. 37 с.
5. **Максюта А. А., Чугунов І. Я.** Бюджетна складова суспільного розвитку. *Вісник КНТЕУ*. 2012. № 3. С. 45–54.
6. **Луніна І.** Державні фінанси та інфраструктурні проблеми розвитку економіки. *Економіка України*. 2011. № 8. С. 46–56.
7. **Козарезенко Л. В.** Бюджетне регулювання розвитку людського потенціалу. *Економічний часопис-XXI*. 2015. № 1-2 (2). С. 31–34.
8. **Козарезенко Л. В.** Фінансова політика розвитку людського потенціалу: монографія. Київ: Центр навчальної літератури, 2016. 412 с.
9. **Богдан Т., Богдан І.** Стабілізаційна бюджетно-податкова політика та особливості її застосування в Україні. *Фінанси України*. 2012. № 7. С. 3–16.
10. Бюджетний кодекс України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
11. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. Звітність про виконання бюджету. URL: <http://www.treasury.gov.ua>
12. Бюджетна підтримка та податкове стимулювання національної економіки України: монографія/за ред. Л. Л. Тарангул. Ірпінь: Фенікс, 2012. 531 с.

Науковий керівник – Чугунов І. Я., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів Київського національного торговельно-економічного університету, заслужений діяч науки і техніки України

REFERENCES

- Biudzhetna pidtrymka ta podatkovye stymuliuivannia natsionalnoi ekonomiky Ukrainy* [Budget support and tax incentives for the national economy of Ukraine]. Irpin: Feniks, 2012.
- Bohdan, T., and Bohdan, I. "Stabilizatsiina biudzhethno-podatkovaya polityka ta osoblyvosti yii zastosuvannia v Ukraini" [Stabilizing fiscal policy and the peculiarities of its application in Ukraine]. *Finansy Ukrainy*, no. 7 (2012): 3-16.
- Chugunov, I., and Makogon, V. "Budget policy under economic transformation". *Ekonomichnyi chasopys-XXI*. 2016. <http://soskin.info/en/ea/2016/158-3-4-2/Economic-Annals-contents-V158-15>
- Chuhunov, I. Ya., and Pasichnyi, M. D. "Finansova polityka Ukrainy v umovakh hlobalizatsii ekonomiky" [The financial policy of Ukraine in the conditions of globalization of the economy]. *Visnyk KNTEU*, no. 5 (2016): 5-18.
- Kozarezenko, L. V. "Biudzhethne rehuliuivannia rozvytku liudskoho potentsialu" [Budgetary regulation of human potential development]. *Ekonomichnyi chasopys-XXI*, no. 1-2 (2) (2015): 31-34.
- Kozarezenko, L. V. *Finansova polityka rozvytku liudskoho potentsialu* [Financial Policy for the Development of Human Potential]. Kyiv: Tsentri navchalnoi literatury, 2016.
- [Legal Act of Ukraine]. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
- Lunina, I. "Derzhavni finansy ta infrastrukturni problemy rozvytku ekonomiky" [Public Finances and Infrastructure Issues of Economic Development]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 8 (2011): 46-56.
- Maksiuta, A. A., and Chuhunov, I. Ya. "Biudzhethna skladova suspilnoho rozvytku" [Budget component of social development]. *Visnyk KNTEU*, no. 3 (2012): 45-54.
- Pavelko, A. V., and Chuhunov, I. Ya. "Biudzhethna polityka ekonomichnoho rozvytku" [Budgetary policy of economic development]. *Visnyk KNTEU*, no. 2 (2015): 64-73.
- "Zvitnist pro vykonannya biudzhetu" [Budget Performance Reporting]. Ofitsiyniy sait Derzhavnoi kaznacheiskoi sluzhby Ukrainy. <http://www.treasury.gov.ua>
- Zapatrina, I. V. "Biudzhethne rehuliuivannia ekonomichnoho zrostannia" [Budgetary regulation of economic growth]: *avtoref. dys. ... d-ra ekon. nauk: 08.00.08*, 2008.